

„Neortodoksiška“: nešvarios dienos, kai nevalia nė paduoti vyrui lėkštės, ir kas vyksta už ritualinio apsivalymo baseino durų (knygos ištrauka).

Kaip papasakoti apie intymius, gėdingiausius ir skaudžiausius dalykus išliekant oriai? Kaip perteikti patirtą pažeminimą, sužlugdytas viltis, tačiau išlaikyti moters orumą? Tokie klausimai kamavo **Deborah Feldman** rašant savo išsilaisvinimo istoriją – knygą „**Neortodoksiška: kaip skandalingai išsižadėjau savo chasidiškų šaknų**“ (vertė Ieva Sidaravičiūtė, išleido BALTO leidybos namai). Ši bestseleriu tapusi knyga įkvėpė „Netflix“ sukurti mini serialą „Neortodoksiška“ („Unorthodox“).

Satmarų chasidų moterys net karščiausią dieną privalo mūvėti storas kojines, o plaukus slėpti po peruku. Skaityti romanus ar pasilikti kambaryje vienai su svetimu vyru – draudžiama. Kalbėtis tarpusavyje angliškai – gėdinga. Apie išsilavinimą, profesiją ir karjerą negali būti nė kalbos. Svarbiausia Satmaro chasidų moters pareiga – kiekvieną penktadienį atsiduoti sutuoktiniui, gimdyti vaikus ir šitaip gausinti bendruomenės gretas bei atlyginti šešių milijonų žydų, žuvusių per Holokaustą, netektį. Septyniolikos ištekinga už vos pusvalandį pažįstamo vyro, Deborah metus neįstengė turėti lytinių santykių ir jautė baisią gėdą bei pažeminimą: intymi jaunos merginos sveikatos problema tapo viešai žinoma ir buvo nuolat aptariama šeimos bei giminaičių susibūrimuose. Ji jautėsi nelaiminga ir nevisavertė – juk nuo vienuolikos metų į galvą buvo kalama, jog moteriai nėra baisesnio prakeiksmo, kaip negalėjimas turėti vaikų. Devyniolikos pagimdžiusi sūnų, ultrakonservatyvioje bendruomenėje dūstanti jauna moteris suvokė, kad ant kortos pastatyta ne vien pačios ateitis, ir ryžosi pasitraukti bei kurti savo gyvenimą už jos ribų. Pasipriešinti galingai senų tradicijų tėkmei labai nelengva, tačiau Deborah pavyko. Galiausiai, jau tapusi rašytoja, ji persikraustė į Berlyną, ten gyvena iki šiol.

Deborah Feldman knygos ištraukoje – apie santuokinio gyvenimo pamokas ir pirmąjį apsilankymą mikroje, uždarame ritualinio apsivalymo baseine.

Deborah Feldman **Neortodoksiška**

6 skyrius
Kovoti neverta

Nida, aiškina santuokinio gyvenimo mokytoja, verčiant pažodžiui reiškia „atstumtoji“, bet iš tiesų taip tikrai nėra, suskumba raminti. Šiuo žodžiu tiesiog nusakomos moters „dienos“, dvi mėnesio savaitės, kai pagal žydų įstatymus ji laikoma nešvaria. Štai ko dabar mokausi santuokinio gyvenimo pamokose – *nidos* priesakų. Pati paprasčiau, kad išverstų šį terminą. Iš pradžių mokytoja spyriojosi, bet aš neatlyžau, o kai puolė aiškinti apie *nidos* priesakų naudą santuokai, pajutau, kaip smilkinuose ėmė tvinkčioti kraujas. Sąvoka „atstumtoji“, kad ir dėl nešvaros, skamba žeminamai. Nesu purvina.

Mokytoja sako, jog Šventyklos laikais moterų neleisdavo į vidų dėl grėsmės, kad pradės kraujuoti ir suterš visą Šventyklą. Niekas tiksliai nežino, kada moteriai prasidės menstruacijos. Moterų ciklai labai nenuspėjami, aiškina mokytoja. Todėl, pabrėžia ji, pajutus, kad galbūt prasideda mėnesinės, svarbu kuo skubiau patikrinti. *Nidos*, ar kitaip tariant, „atstumtosios“, statusą moteris įgyja iš iščių ištekęs bent lašeliui kraujo. Kol moteris yra *nida*, vyrui nevalia jos liesti, draudžiama perduoti net

lėkštę su maistu. Jam po akimis negali pasipainioti nė mažiausias žmonos kūno lopinėlis. Jam neleidžiama klausytis, kaip ji dainuoja. Žmona vyrui yra draudžiama.

Tai tik dalis to, ko mokausi santuokinio gyvenimo pamokose. Kaskart išėjusi iš purvo spalvos socialinių būstų daugiabučio, kuriame gyvena mokytoja, neišvengiamai skirstau gatvėje sutiktas moteris į dvi kategorijas – tas, kurios visa tai žino, ir tas, kurios nežino. Pati esu viduryje, man tik pradeda aiškėti, kuo iš tiesų pulsuoja aplinkinis pasaulis, bet daug kas vis dar lieka paslapyje. Smerkiamai dėbčioju į pamaldžias žmonas, Li aveniu stumiančias dvigubus vežimėlius. „Ar jūs neprieštaraujate? – knieti paklausti. – Laikote save nešvariomis dėl to, kad esate moterys?“ Jaučiuosi išduota visų pažįstamų moterų.

Nesitikėjau, kad viskas bus taip sudėtinga. Maniau, santuoka – vienas juokas, maniau, jos esmė – pagaliau susikurti namus. Ruošiausi būti geriausia namų šeimininke, geriausia virėja, geriausia žmona.

Menstruacijoms pasibaigus, aiškina mokytoja, moteris turi suskaičiuoti septynias švarias dienas: medvilnės skiautelėmis dusyk per dieną tikrinti, ar neištekėjo nė lašas kraujo. Po septynių „baltų“ dienų iš eilės ji pasineria į mikvą, ritualinę vonią, ir vėl tampa tyra. Taip sako mokytoja. Sunkiai įsivaizduoju, kad šitaip elgiasi visos ištekęsios mano pusseserės. Kol esi tyra, paprastai dvi savaites per mėnesį, viskas gana paprasta. Tuo laikotarpiu, kai moteris „švari“, taisyklių beveik nėra. Todėl, pabrėžia mokytoja, žydų santuokos itin patvarios. Šie priesakai padeda atnaujinti vyro ir žmonos ryšį, tikina ji. Užkertamas kelias nuoboduliui. (Ar ji turi galvoje, kad nepabosta vyrui? Verčiau šito neklausti.) Vyrai nori tik to, ko turėti negali, aiškina mokytoja. Juos būtina dėsningai atstumti ir vėl prisileisti. Nesu tikra, ar man patinka laikyti save objektu, kuriuo tai leidžiama, tai draudžiama džiaugtis vyrui.

– Juk nori ištekti, ar ne? – irzliai klausia ji, man prisipažinus, dėl ko nerimauju. Nejaukiai pasimuistau nesumesdama, ką atsakyti. Jeigu neištarsiu „taip“, kils didelis sąmyšis. Visi sužinos. – Žinoma. Žinoma, noriu. Tik bijau, kad nepajėgsiu įsiminti visų taisyklių.

Mokytoja parodo patikrai skirtas baltas skiauteles – nedidelius medvilnės kvadratėlius karpytais kraštais. Viena kampe prisiūta po juostelę.

– Kokia jų paskirtis? – klausiu.

– Ištraukti, jei kartais įstrigtų, – paaiškina nuotakų mokytoja.

Skiautelės guli paskleistos ant riebaluotos vinilinės staltiesės, jų kraštus plazdena pro virtuvės langą įskriejęs švelnus vasaros vėjelis. Tikrintis privalu dukart per dieną: ryte, vos nubudus, ir prieš *shkiya*, saulės laidą. Sykį praleidus, būtina paskambinti rabinui ir pasiklausti, ar nieko tokio, ar pradėti iš naujo. Jeigu vieną dieną pasitikrinus kraujo nėra, bet kur nors aptinki dėmę, rabinas turi ją apžiūrėti ir nustatyti, ar čia šiaip dėmė, ar visgi kraujas. Jeigu susitėpė apatinis trikotažas, jį taip pat būtina nunešti rabinui. Galima pasiūsti ir vyrą.

Surinkusi keturiolika švarių skiautelių, įrodančių tavo pastangas, eini apsiprausti į mikvą, ir vėl tampi švari bei tyra, tinkama džiaugtis vyrui. Po mikvos kaskart pasijunti lyg nuotaka. Tariant šiuos žodžius, mokytojos veidą nušviečia šypsena, akys net išsiplečia iš džiaugsmo.

Pro mikvą esuėjusi ne sykį, tik nežinojau, kas tai yra. Diskretiškas plytų pastatas užima nemažą Viljamsbergo gatvės dalį, greta driekiasi Bruklino–Kvinso greitkelis. Naktimis vyrai stengiasi šios vietos vengti, bet ir dieną čia gana ramu, nes kelias neveda į jokių svarbų tikslą. Sužinau, kad moterys

į mikvą eina tik patamsiais, idant niekas neatkreiptų dėmesio. Mikvoje esama patarnautojų, jos visos pagyvenusios, menopauzės sulaukusios moterys. Pagal taisykles, ritualinį apsivalymą būtina patvirtinti.

Mikvoje pirmą kartą apsilankysiu iki vedybų likus penkioms dienoms. Man jau išrašė kontraceptikų ciklui reguliuoti, kad mėnesinės neprasidėtų prieš pat vestuves. Jeigu taip nutiktų, sako nuotakų mokytoja, būčiau nešvari ir santuokos sudarymas nebūtų užbaigtas lytiniu aktu. Tai būtų tikra katastrofa, tvirtina ji; tuoktuvių dieną nešvari mergina po ceremonijos negali susiimti rankomis su *chatanu*, tad visi sužino, kad ji nešvari. Toks įvykis užtrauktų nenuplaunamą gėdą. Negana to, neturėčiau teisės nakvoti tame pačiame bute, ir visam nešvaros laikui iki pat ritualinio apsivalymo būtų priskirtas *shomeras*, prižiūrėtojas.

Mintis, kad reikės nusirengti prieš kitą moterį, svetimą mikvos patarnautoją, verčia mane jaustis nepatogiai. Pasisakau mokytojai. Ji nuramina, kad per apžiūrą galėsiu likti su chalatu. Lipant į vonią, niekas į mane nežiūrės, kol nepanirsiu vandenin, o išlipant patarnautoja išskleis mano chalata ir laikys priešais save kaip užuolaidą.

Vis dėlto man visą gyvenimą kalė, kad nuogo kūno nevalia regėti net baldams. Niekad nekilo pagundos nuvalyti aprasojusio vonios veidrodžio. Nė karto nesu žvilgtelėjusi sau tarp kojų. Naujos taisyklės man nekelia pasitikėjimo.

/.../

Iki vestuvių likus penkioms dienoms, ateina metas apsilankyti mikvoje. Mane lydi Chaja. Pasigavau keistą vasaros peršalimą, peršti gerklę, ir aš visą dieną stiklinėmis maukiu stiprią vario spalvos „Lipton“ arbatą iš pakelio su flamandiškais užrašais, nes močiutė mano, kad iš Belgijos atvežta arbata autentiškesnė.

Chaja pataria, ką pasiimti: mikvoje beveik viską duoda, bet geriau atsinešti savo chalata (jų chalatai per striuki, sako teta), muilą ir šampūną. Ji įteikia man „Walgreens“ pirkinių krepšį, į kurį įdėta natūralaus pluošto plaušinė su kotu.

– Kad pasiektum atokesnes vietas. Antraip patarnautojos tai atliks už tave. Nenoriu, kad jaustumėisi nesmagiai.

Pasišlykštėjusi nusipurtau. Girdėjau, kad kai kurios pamaldžios moterys leidžiasi prausiamos patarnautojų, bet aš tikrai neketinu leisti svetimai bobai mane liesti.

Į mikvą važiuojame *gojų* taksi. Tovjės prašyti negalime, mat vyrams nevalia žinoti, kada moterys lankosi mikvoje, pėsčiomis eiti taip pat ne išeitis, nes dideli krepšiai sukeltų įtarimų. Spėlioju, ar puertorikietis vairuotojas žino, prie kokio pastato mus paleidžia, ir ar jį dažnai kviečia būtent šiuo tikslu.

Geltonų plytų namas pasuktas keistu kampu, nes stūkso trikampio formos kvartale. Žengusios prie šoninio įėjimo, nuspaudžiamo skambutį ir žiūrime į mums virš galvų zvimbiančią nedidelę kamara, kol pasigirsta burzgimas ir prasivėrusios sunkios metalinės durys įleidžia mus į gerai apšviestą vestibulį. Jame prie stalo nuobodžiauja senyva administratorė. Išvydusi mane, ji nušvinta.

– *Kala!* – šūkteli pastebėjusi nepridengtus plaukus. – *Mazel tov!* Šiandien ypatinga diena. Pakviesiu geriausią mūsų patarnautoją, ji tavimi pasirūpins. – Moters veidas net virpa iš džiugaus susijaudinimo,

kalbėdama ji neatitraukia nuo manęs akių. Stumteli mano pusėn didelį padėklą, prikrautą nagų karpiklių ir kitokių manikiūro reikmenų.

– Imk, ką tik nori, – sako, lyg siūlytų rinktis tarp aukso ir sidabro, perlų ir deimantų. Vis dar stebeilijasi į mane, godžiai, nemirksėdama, reti antakiai sukelti į pilkus lankus virš blyškiai melsvų akių.

Abejingai paimu nedidelį nagų gnybtuką, bet pastebiu, kad metalas subraižytas, apsilupęs. Įdomu, kiek moterų jį jau naudojo. Padėdu atgal į padėklą.

– Oi, juk atsinešiau savo.

Išgirdusi, kaip man už nugaros prasiveria durys, atsigręžiu.

Tarpduryje stovi tamsiaodė moteris, atraitotos gėlėto chalato rankovės atidengia gyslotas rankas. Galvą ji apsisukusi *shpitseliu*, kaip ir mano anyta. Čia dirbti priima tik itin pamaldžias moteris.

– *Mamele*, – meiliai sučiulba, ir aš bemat suprantu, kad plati jos šypsena nenuoširdi, regiu, kaip globėjiškai ji pakreipia galvą žvelgdama į mane, žinau, kad manosi esanti geresnė, nes mano šeima nedėvi *shpitselių*, tik perukus. Visa tai sučiuopiu per trumpą tylos akimirką, po kurios ji, vis dar įsiteikiančiai šypsodamasi apkabina mane per pečius ir pamoja Chajai. – Palaukite čia, ponია Mendlovic. Nesijaudinkite, pasirūpinsiu jūsų dukterimi.

Chaja jos netaiso, neaiškina, kad esu tik dukterėčia, istorija per ilga, kad laukiamajame pasakotum ją nepažįstamajai, kuriai visai nebūtina žinoti.

Ponia Mendelson (ji prisistato iškart, vos pro dvigubas duris įžengiame į milžinišką pagrindinę salę, apstatytą aksominiais poilsio gultais ir didžiulėmis šilkinių gėlių puokštėmis) nuveda mane ilgu marmuriniu koridoriumi, blausiai apšviestu grakščių sietytų ir sieninių šviestuvų. Koridorius turi daugybę nedidelių atšakų, bet mes einame pro šalį – ponია Mendelson paaiškina vedanti mane į specialią patalpą, rezervuotą nuotakoms. Kai tikslą pasiekiamo, nebeprisimenu kelio, kuriuo atėjome, nežinočiau, kaip grįžti, tai šiek tiek baugina, nes patalpa ankšta it spinta (įdomu, kas siūloma paprastoms klientėms), pašiurpstu įsivaizduodama, kad esu tik mažytis taškelis žemėlapyje, vienišas žmogutis ankštame kambarėlyje, apsuptas šimtų moterų kituose ankštuose kambarėliuose, įtrauktas į nesustabdomą procesą.

– Ar žinai, ką daryti, *mamele*? – globėjiškai klausia patarnautoja, rankomis įsirėmusi į klubus, pėdas kiek pražergusi, lyg norėdama pabrėžti savo viršenybę. Galvoja, kad neprisimenu, ko mokiausi apie mikvą, bet tai netiesa – prieš ateidama viską pasikartojau, o atmintimi niekada nesiskundžiau, – tad taip pat plačiai, dirbtinai išsišiepiu, nes puikiai suprantu, kokį žaidimą ji žaidžia, ir neketinu leisti menkinama.

– Aišku, kad žinau. Turėjau puikią nuotakų mokytoją. Bet ačiū! – balsas spigus ir nervingas.

– Labai gerai, *mamele*, – atsako ponია Mendelson. – Jei manęs prireiks, tiesiog paspausk mygtuką sienoje.

Greta vonios žybsi raudonos lemputės. Užrašai nurodo, kad vienas mygtukas skirtas išsikviesti pagalbą, kitas – pranešti, jog esu pasirengusi. Įrengta ir nedidelė vidaus ryšio sistema. Linkteliau. Jai pasišalinus pro duris kitoje patalpos pusėje, mikliai iškraustau atsineštus reikmenis iš krepšio.

Atsukusi čiaupus, metodiškai imuosi darbo. Pirmiausia išsiimu lėšius, įdedu juos į dėkliuką. Pašalinu makiažą, išsiplaunu ausis, dantų siūlu išsivalau tarpdančius, trumpai nusikarpau nagus. Įlipusi į vonią, dusyk išsitrenku galvą, susišukuojau, švariai nuplaunu visas odos klostes, kaip liepė mokytoja, įsitikinu, kad nieko neužsiliko kojų tarpupirščiuose, bamboje ar užausiuose. Kūno raukšlės be galo svarbios. „Niekam nevalia įsiterpti tarp tavęs ir vandens, – įspėjo ji. – Jeigu paskui aptiksi kokį nešvarumą, kuris, tikėtina, lietė tavo kūną, kol buvai mikvoje, teks grįžti atgal ir viską pakartoti iš naujo.“ Šito tikrai nenoriu, todėl kruopščiai apsisvarinu pagal visas taisykles.

Gera išmirkusi, patamsėjusiais, susiraukšlėjusiais it datulės pirštais, išlipu iš vonios, įsisupu į naują mėlyną chalata, pasiūtą iš storo kilpinio audinio, ir nuspaudžiu mygtuką „Pasirengusi“. Garsiakalbyje akimirksniu sutraška ponios Mendelson balsas, tarytum visą laiką tik ir būtų tykojusi, kada nuspausiu mygtuką.

– Taip greitai, *mamele*?

Tyliu. Netrukus ji išlepsi vidun. Išvydusi mane su chalatu, grakščiai prisėdusią ant unitazo kraštelio, irzliai sumojuoja rankomis.

– Ne, ne, *mamele*. Šitaip negaliu tavęs tikrinti, tik ne su chalatu, ką tu sau galvoji? Turi sėdėti vonioje, taip niekas nedaro!

Iškaitusi nukeliu koją nuo kojos. Nesąmonė. Kodėl verčia mane sėsti į vonią? Mokytoja aiškiai sakė, kad tikrins apsirengusią. Mėginu prieštarauti, bet žodžiai stringa gerklėje. Patarnautojos veidas griežtas, tačiau judesiai išduoda triumfą, ji nekantriai gena mane į vonią:

– Nedelsk, *mamele*. Manęs laukia visas būrys klienčių. Nebijok, širdele. Argi tavo mokytoja neaiškino, kaip elgtis? Juk prisimeni viską, ko mokeisi, tiesa?

Ji spendžia man spąstus ir bando įrodyti, kad buvo teisi, kad aš prisimenu neteisingai, bet galėčiau prisiekti, jog taip nėra. Mintyse vis kartoju mokytojos žodžius, nes neįmanau patikėti, kad būčiau pamiršusi tokį dalyką, kita vertus, būčiau visą laiką tvyrojo baisus karštis, nežinau, gal kokį kartą ir prisnūdau. Jaučiuosi siaubingai, bet neturiu kur dėtis, tenka paklusti: skubiai išsineriu iš chalato ir akimirksniu atsiduriu vandenyje, keliai sulenkti, prispausti prie krūtinės.

Oda dilgčioja, regiu, kaip pašiurpsta dilbiai. Ponia Mendelson priklaupia prie vonios, jos veide švieste šviečia pasitenkinimas, ir mane neišvengiamai apima jausmas, kad ji laimėjo, kad norėjo laimėti, siekė parodyti savo galią. Akių kampučiuose tvenkiasi pikto bejėgiškumo ašaros, bet aš be galo trokštu išlaikyti bejausmę išraišką, įrodyti jai, kad man nėra motais, kad manęs nepaveiksi, kad esu tvirtesnė už geležį ir niekas niekada manęs nesugėdins.

Šviesa negailestinga. Ryškiuose, baltuose jos spinduliuose mano oda atrodo kone melsva, vanduo iškraipo kūno linijas, pirštai po jo paviršiumi stambūs, virš jo – neproporcingai ploni. Raumenys kieti, įsitempę, keliai atremti į rankas, šios tvirtai apglėbusios kelius, fizinė įtampa padeda sulaikyti emocijas, kol patarnautoja tikrina, ar plaukuose neliko pleiskanų, o ant odos – šašų.

– Gera, *mamele*, esi pasiruošusi. Apsivilk chalata, įsispink į šlepetes, nuvesiu tave į mikvą.

Ji net nenusigręžia, kad galėčiau išlipti. Nepakeliu į ją akių, lūpos kietai sučiauptos, šnervės virpa nuo pastangų. Jaučiuosi, lyg įkaitusios smegenys tintų, spausdamos akis iš vidaus.

Aklai seku paskui ją koridoriais, vaizdas liejasi nuo vos tramdomų ašarų. Prieiname nedidelį kambarį su mėlynu baseinėliu. Žinau, ką daryti: nusivelku chalata ir, atidavusi patarnautojui, laiptais nulipu į vandenį. Stengiuosi per daug neskubėti, nors jaučiu, kaip ji mane stebi. Nenoriu, kad išvelgtų bent krislėlį drovumo. Manęs niekas neįskaudins. Kad ir ko griebtųsi, manęs neužgaus. Aš geležinė.

Vandenyje palengvėja. Perskaitau hebrajišką palaiminimą, atspausť ant sienos plytelių kairėje. „Dėkoju tau, *Hashemai*, kad pašventinai mane priederme pasinerti į vandenį“, – tyliai ištariu.

Panyru pirmą kartą. Iškilusi girdžiu, kaip ponias Mendelson patvirtina: „košer“, tuomet panyru dar du sykius – taip, kad pėdos bent sekundę neliestų dugno, kad plūduriuočiau visiškai panirusi, kaip reikalauja taisyklės. Stengiuosi, kad nebūtų išlindęs nė menkiausias plaukelis, praskleidžiu rankas ir kojas, kad vanduo pasiektų visas kūno vietas. Po trečio karto, kaip prisakyta, sukryžiuoju rankas ant krūtinės ir garsiai ištariu palaiminimą. Baigta.

Užkopi laiptais, atsigręžusi į patarnautoją, ir ji išskleidžia chalata, kaip sakė nuotakų mokytoja, bet juodos akys vis tiek smalsiai spygso virš apykaklės, ir tą akimirką išiplieskiu tokia neapykanta, kad akyse vėl susitvenkia ilgai tvardytos ašaros. Apsivilkusi chalata jaučiu, kaip akys vis tvinsta, tvinsta, tvinsta, stengiuosi kuo tyliau sekti ponias Mendelson iš paskos, kad nepastebėtų, bet visai pamirštu apie paprotį palaiminti bučiniu į skruostą, ir ji atsisukusi vis dėlto išvysta skruostu nuriedėjusią ašarą. Iš nuostabos išpučia akis.

– *Mamele, shefele, bubele*, kas gi nutiko, širdede, saulele, avele mieliausia? Kas negerai? Kuo tau padėti? – meilika dar labiau mane gaudindama.

Iš gerklės išsiveržia garsi rauda, nesusivaldžiusi užsikūkčioju lyg išniekintas vaikas.

– Oi, *shefele*, normalu, kad pirmą kartą užvaldo emocijos. Viskas bus gerai, *mamele*, nėra ko ašaroti. Reikia džiaugtis, ši naktis laimingiausia tavo gyvenime!

Neįtikėtina – jai atrodo, kad verkiu dėl kažin kokio dvasios pakilimo. Bene pakvaišo? Pala, o gal neaiškinti? Tegu galvoja, kad taip elgiausi iš pamaldumo, tegu taria, kad esu viena tų *frime*, itin religingų, pakvaišėlių, priblokštų kvailo baseino šventybės.

Luktelėjusi, kol paskubomis apsirengsiu, patarnautoja nulydi mane į laukiamąjį, kuriame Chaja šnekučiuojasi su greta sėdinčia dama. Ji pastebi paraudusias akis ir sielvartingą veidą, bet ponias Mendelson plačiai nusišypsojusi sako:

– Oi, ta jūsų duktė, jau tokia *faine meidl*, nuostabi mergelė, tokio tyrumo siela, tokio šventumo vaikas. Potyriai ją kiek sukrėtė, na, bet pati žinote, kaip būna, pirmas kartas...

Ji linkčioja it marionetė. Stebiu, kaip galva kyla ir leidžiasi, kurį laiką daugiau nieko ir nematau, tik tą skubriai kinkuojančią galvą. Man tik atrodo, ar užuodžiu šiokią tokią kaltę, o gal net baimę – prieš tai ji juk nebuvo tokia nervinga?

Chaja įspraudžia patarnautojui į delną arbatpinigių ir paėmusi mane už parankės nusiveda.

– Buvo taip blogai?

Nieko neatsakau. Ji puikiai žino tą jausmą, pati tai patyrė ir vis dar patiria, nėra prasmės aiškinti.

Dėl taisyklių vis dėlto buvau teisi. Po vestuvių daugiau jokia mikvos patarnautoja nevertė manęs sėdėti vonioje, kaip padarė ponia Mendelson. Galbūt taip žiauriai ji elgėsi tik todėl, kad norėjo mane užgrūdinti, svarsčiau paskui, o gal manėsi šitokiu būdu geriau, griežčiau vykdanti religinius priesakus. Man nė į galvą nešovė, kad jos elgesį lemti galėjo niekingesnės, asmeniškesnės užmačios. Po kelerių metų policija areštuos mikvos patarnautoją, kuri priekabiavo prie visų jos priežiūrai patikėtų nuotakų, bet istorija bus per daug šokiruojanti, kad kas nors ja iš tiesų patikėtų.

Jeigu moteris reikalauja paklusti, nes taip prisakė Dievas, kokių dar gali kilti klausimų? Tai prilygtų abejonei pačiu Dievu.